

BEJUTÓ: MAGYAR SZILAHUA

BEJUTÉS IDEJE: 1975.

TART.: LAKODALMI SZOKÁSOK ÉS ICŐSNÖNTŐK BUZZÁKON

45 lap

FŐLORDASNI TITATÓ: BUZZÁK

SZAKMUTATÓ: XIX, A, 31

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTAKOZÁS

ÁTVÉNYTVE AZ EGYSEGES ITK. 3056-OS TETELE ALÓL

3056

Somogy megyei Múzeumok Igazgatósága

K a p o s v á r

" P Á L Y Á Z A T "

Beküldte:

Magyar Julianna
8695 Buzsák, Lenin ut. 44.

Tanítóképző Intézet
7401 Kaposvár, Bajcsy-Zs. ut. 10.

Lakodalmi szokások és köszöntők Buzsákon
a XIX. sz. végén és a XX. sz. elején

Tartalomból:

- 1./ Kullogó
- 2./ Lánykérés
- 3./ Áldomáshivás /eljegyzés/
- 4./ Lakodalmi előkészületek
- 5./ Lakodalom napján a lányosháznál
- 6./ A menyasszony ládája
- 7./ A menyasszony bucsuztatása
- 8./ Este a vőlegényesháznál
- 9./ Kitáncoltatás éjfélkor
- 10./ Ajándékok
- 11./ Prevacsa /kisvendégség/
- 12./ A házassággal kapcsolatos babonák
- 13./ Végszó
- 14./ Jegyzetek

A házasság az emberek életének egyik legjelentősebb állomása. Igyekeznek minél ünnepélyesebbé, minél emlékezetesebbé tenni - lakodalmat tartanak. A mai lakodalmom teljesen más mint két-három emberöltővel ezelőtt. Kár lenne, ha elvesznének a régi szokások, hiszen ha az öregek meghallnak, senki sem fog emlékezni rájuk. A lakodalmak vizsgálásakor nagyon sok dolog előjön, amelyekből könnyebben megismerhetjük az előttünk élő generáció életét, gondolkodásmódját. Ismerjük meg a multat, hogy megérthessük a jelent, és építhessünk egy szebb jövőt - ezek a gondolatok vezettek, amikor dolgozatom megírásába kezdtem.

A gyűjtést 1975. nyarán Buzsák községben végeztem. Buzsák kis község, a Balatontól délre helyezkedik el. 2600-2800-an laknak a faluban. Buzsák híres a népművészetéről, néhány évvel ezelőtt néptánc-csoport is működött a faluban. A néphagyomány szerint Buzsák lakossága tót eredetű, Mária-Terézia uralkodása idején keletkezett a falu. A mult század végén éles ellentétek voltak a magyarok és tótok között. Napjainkban már csak nagyon kevesen tudnak tótul beszélni. Az öregek ruházata még ma is árulkodik a szláv beütésről.

A gyűjtés módja: kérdés - felelet, beszélgetés. Igyekeztem mindent pontosan feljegyezni, amit adatközlőimtől hallottam. Adatközlőim a XIX. sz. végi és a XX. sz. eleji lakodalmakról beszéltek. A XIX. sz. végi dolgokra szüleik, hozzátartozóik elbeszéléseiből emlékeznek, míg a század eleji adatok személyes élményeik. /Általában a századfordulói szokásokról

beszélek, ahol nem, ott utalok az időpontra./

A köszöntőket Magyar István mondta el, aki 1917.-ben volt először elsővőfény. Akkor összeszedte a faluban a régi "irkákat", és összeírta belőlük a verseket. Még 24-szer volt elsővőfény a faluban, és most is jól emlékszik a köszöntőkre. A füzet, amelybe felírta a verseket, a háboru alatt elkallódott.

Adatközlők: Magyar István tsz-nyugdíjas, Buzsáki lakos
1900-ban született.

Özv. Kara Istvánné tsz-nyugdíjas, buzsáki
lakos, 1904-ben sz.

Perusza Vendelné tsz-nyugdíjas, buzsáki la-
kos, 1893-ban sz.

Miseta Ferencné tsz-nyugdíjas, buzsáki la-
kos, 1906-ban született.

Kullogó

Ha egy legény és egy lány össze akartak házasodni, akkor mi-
után a lány biztosította a legényt, hogy nem kap kosarat, a
legény két rokona elment a lányékhöz kullogóba. Kullogóba
rendszerint a keresztanya, vagy nagynéni, vagy közeli rokon
ment, aki jól tudott beszélni. Az asszonyok előadták, hogy

van nekik egy házasulandó fiuk, aki már sokszor megigérte a lánynak, hogy elveszi. Megkérdezték a lány szüleit, hogy odaadnák-e neki a lányt. Ha szép szót kaptak, akkor kérték, hogy adjanak valami jelt, amivel otthon bizonyítani tudják, hogy mit végeztek. Ekkor a menyasszonyjelölt adott nekik egy zsebkendőt /amire előzőleg egy nagy követ tett, hogy majd a házasságban mindig ő gyakoroljon nyomást a férjére/. Másnap este elment a legény anyja és a legény, és akkor már kaptak két-három selyemkendőt. /Ezután azt mondták, hogy már elhozták a kendőket./

Lánykérés

Ezután a legény szülei megüzenték a lány szüleinek, hogy készüljenek hozzá, mert mennek kéretni. Ekkor a lányék takarítottak, meszeltek, sikáltak. Kéretni a vőlegényjelölt, az anyja, és a násznagyok mentek. A kéretés rendszerint úgy történt, hogy a kiadónásznagy /a lány keresztapja/ megkérdezte, hogy mi járatban vagytok utasok?

- Nekünk van egy szerény galambunk, akinek párra van szüksége, és segítünk neki párt keresni. Hallottuk, hogy van erre egy szelid galamb, aki jó lenne párnak a mi galambunk mellé. Ezután helyel kinálták őket, és egyezkedni kezdtek. Amikor megegyeztek, akkor a kiadónásznagy azt mondta:

- Na én szeretném látni, hogy szeretik-e egymást az új párok? Ekkor az új párnak oda kellett állni a mestergerenda alá, és meg kellett csókolni egymást.

Ha valaki gondolt egyet, csak mondta, hogy na szeretik-e egymást a fiatalok? Akkor ismét meg kellett csókolni egymást a mestergerenda alatt. Volt ahol ezzel "agyon kinozták" a házasulandókat.

Kéretéskor megbeszélték, hogy mikor lesz a kézfogó és az ádomásivás. Kézfogókor elment a fiatal pár és a násznagyok a jegyzői hivatalba és a paphoz. Ekkor jelentették be az esküvőt. Ha a lány fiatalkorú volt, akkor velük ment az apja, és igazolta, hogy a házassághoz beleegyezését adta.

Ádomásivás /eljegyzés/

A kéretés és ádomási vás között két-három hét telt el. Ez alatt a vőlegény megvásárolta a gyűrűt a menyasszonynak. A gazdagabbak aranygyűrűt vettek, de még köztük is ritka volt, hogy a vőlegény is vett magának gyűrűt. A legények vagy a szüleik gyűrűjében esküdtek, vagy kölcsönkértek valakitől egy gyűrűt erre az alkalomra. A menyasszonynak a gyűrűt a bosnyákoktól szokták venni, /házalók/ vagy egy-egy nagyobb vásáron. A menyasszony jegygyűrűje gyakran rézgyűrű volt, amely a használat során megfeketedett. Az ádomásivás rendszerint szombaton vagy vasárnap este volt, a menyasszonyáknál. Ádomásivás előtt sütöttek - főztek, zenéről gondoskodtak /egy harmonikást hívtak/. Előfordult, hogy az eljegyzés olyan volt, mint egy lakodalom, olyan jól érezték magukat a vendégek.

A vőlegényes háznál is készítettek, ételt italt raktak egy vékába, és úgy vitték el. A vékára egy szemfüles menyecske vigyázott, nem szabadott engedni, hogy lopjanak belőle. Az ádomásiváson a közeli rokonok vettek részt. Amikor megérkeztek a vendégek, helyet kínáltak őket, és megkezdődött az alkudozás. A kiadónásznagy elkezdte dicsérni a lányt, és megmondta, hogy mit kérnek érte pl. 50 Ft-ot. A legény keresztapja sokallta, és azt mondta, hogy annyit nem adnak, csak 30-at. Miközben alkudoztak, a legény keresztszülei megmutatták a legényt, hogy milyen szép legény, nem sánta, nem pupos, jóra való, és kérték a kiadónásznagyot, hogy mutassa meg a lányt, lássák mit vesznek. A lánynak forogni kellett, menni, hogy lássák nem sánta-e, tübefüzni, hogy lássák nem vak-e. Volt ahol óraszámra elalkudoztak. Mondogatták a "vevőknek", hogy nem kapnak enni, nem kapnak inni, ha nem fizetik meg a lányt. Erre ők azt válaszolták, hogy nem is kell, mert van a kosárban, nem halnak éhen. Amikor végre megegyeztek a vőlegény szülei letették az asztal négy sarkára és a közepére a pénzt. Ekkor összefogták az abroszt, ami középen volt pénz azt visszaadták /szerencse miatt/, a többit pedig belerázták a menyasszony kötényébe. Ezután a menyasszony mindenkit megcsókolt, és akit megcsókolt az csókpénzt adott neki. Ezen a pénzen vásárolta az esküvői ruháját, inget, gatyát a vőlegénynek. /A múlt század végén divat volt, hogy 10-12 gatyát is kapott a vőlegény a menyasszonytól/.

Ezután következett a móríngulás. A móríngulás a módosabbaknál /10-20 hold/, a múlt század végén figyelhető meg.

Móringlevél = írott szerződés a házasulandó felek között, amely arra az esetre szól, ha valamelyik meghalna. A móringlevél tartalmazta, hogy mi legyen a gyerekekkel, ha meghal valamelyik szülő, ha meghal a férj, akkor a feleség visszaköltözik a szüleihez, és móríngot kap a férj szüleitől. Ha a feleség meghalna, akkor a férj fizet a feleség hozzátartozóinak móríngot. A móringlevelet a menyasszony, a vőlegény és a násznagyok irták alá. Ezután kezdődött az evés- ivás, nóta, tánc. Esküvőig nappal nem találkoztak a fiatalok. Ha találkoztak csak köszöntek, és mentek a dolgukra. Kedd, csütörtök, szombat, vasárnap - ezek voltak a lányokhoz járó napok. Ezekén a napokon a vőlegény este elment a menyasszonyához. Vasárnap együtt mentek a táncba.

Lakodalmi előkészületek

Egy-két héttel a lakodalom előtt elkezdődött a lakodalomba hívás. A menyasszony meghívta a rokonai közül a fiatalokat, a vőlegény szintén a fiatal rokonait. A menyasszony és a vőlegény szülei hívták az idősebbeket - mindegyik a maga rokonait. A gazdaasszonyokat háromszor is meghívták, mert különben megsértődtek. Először csak beszélgettek a híváskor, aztán a hívó mondta, hogy mikor lesz a lakodalom, és kérte a háziakat, hogy "aki csak teheti gyűjjön el". A gazda azt válaszolta, hogy elmennek, hiszen, ha nem hívták volna, akkor is elmentek volna. Gyakran megesett, hogy egy rossz szó miatt már nem mentek el a rokonok a lakodalombá.²

Hiváskor a gazdaasszonyok /azok a rokon asszonyok, akiket az örömanya főzni segíteni hívott/ megkérdezték, hogy mit vigyenek a lakodalomhoz? Ki turot, ki tejfölt, hinteléknek a kalácsba diót, mákot - amire a háziaknak szükségük volt.

Lakodalom előtt két-három nappal a habardzsiát /akit pozovicsnak vagy pozsovicsnak is neveztek/ elküldték, hogy hívja meg a vendégeket. A vőlegény hívta a habardzsiát, aki tréfás kedvű, bolondos, jó mulató férfi volt. Mindig akadt egy ilyen ember a rokonságban, bár nem mindenki fogadta el, hogy habardzsia legyen. A habardzsia ruháját szalagokkal, kendőkkel aggatták tele, virágbokrétát tűztek a kalapja mellé, egy szíra csutorát akasztották a nyakába, amiből néha ivott, botot vett a kezébe, és így, kiabálva, énekelve járta végig a vendégeket, hogy figyelmeztesse őket, hogy mikor lesz a lakodalom.

A lakodalmat leginkább vasárnap szokták tartani. Ilyenkor már pénteken összeszedték a szükséges edényeket a faluban: tepsi-
ket, kuglófsütőket, tányérokat, evőeszközt, pintesüvegeket, asztalokat, padokat stb. Már pénteken megkezdték az állatok levágását. A tehetősebbek disznót, borjut, birkát vágtak, a szegényebbek, ami volt, de ha nem volt, vettek fel kölcsönt, és vásároltak. Ilyenkor a közeli rokonok voltak a lakodalmas házaknál.³ Szombaton összegyűltek a gazdaasszonyok, és elkezdték sütni a kalácsot, hozzákészülődtek a lakodalmi ebédhez. Közben ettek, ittak, énekeltek.

Lakodalom napján

Vasárnap reggel kihordták a butorokat a szobából, és asztalokat raktak be. Ülőalkalmatosságuk székekre rakott demzka szolgált, és padokat vittek be. A fal mellé padot tettek, aztán az asztalt, és másik felől ismét pad. Így rakták körbe a szobát, középen kis üres tér keletkezett. Az ily módon berendezett szobába várták a vendégeket.

Hét-nyolc óra között a menyasszony vendégei gyülekeztek a menyasszonyos háznál, a vőlegény vendégei a vőlegényes háznál. Az örömszülők fogadták őket, reggelit adtak nekik. A reggeli kávé, kocsonya, disznópörkölt krumplival. Amikor összegyűltek a fiatalok a vőlegényes háznál, akkor az elsővőfény, akit a vőlegény hívott, kiköszöntötte a vőlegényt:

Vőlegényünk helyett emelem szavamat

Hagyjátok el egy kissé szép mulatságtokat.

Kedves legény-barátaim, ifju társaim

Kikkel ezideig töltöttem napjaim.

Sok boldog napokat időztem köztetek

Kérlek benneteket el ne feledjete.

Édes menyasszony, édes hites párom

Lesz most fő örömöm, minden boldogságom.

De azért titeket feledni nem foglak

Jóbarátaimnak sirig megtartalak.

Örvendeztetek hát jelen mennyegzőmnek,

Hogy kivánságaim teljesedve lőnek.

Tisztelt gyülekezet isten szent nevében

Induljunk el innen csendes békességben.

Vőlegény urunknak keressük föl párját,
Az ő drága kincsét, ékes menyasszonyát.
Szörözzünk ma neki öröm-boldogságot,
Hozzunk a kedvére egy szép szál virágot.
Először majd isten hajlékába visszük,
Hol szent áldás után boldog lehet hisszük.
Induljunk el a szentháromság nevében
E nehéz utunkon vezéreljen isten!

Éljen, éljen, éljen ...

/A köszöntők után a násznép mindig éljenezett./

Ekkor a vőlegény mellé odaállt a legközelebbi lányrokona, a lányok-legények párba álltak, és elindult a menet a menyasszonyos házhoz. A legényeknek a csapos pintesüvegeket adott, teleborral, hogy legyen mit inni nekik az uton, de megszámolta az üvegeket, hogy ahányat elvittek, azt vigyék is vissza. A menet élén a habardzsia haladt, hujjogatva, kiabálva, táncolva. A mult század végén a lakodalmásokat csak egy harmonikás kísérte. A századfordulón már a módosabbaknál banda muzsikált, trombitaszóval kísérték a násznépet, a lakodalmas háznál hegedű, cimbalom, sip, nagybögő volt. Amikor odaértek a menyasszonyos házhoz az elsővőfény ismét köszöntőt mondott:

Szerencsés jó reggelt adjon az uristen,
Hála, hogy e napra fölvirradtunk épen
Megjött már az óra, melyben magzatuknak
Oltárhoz köll lépni, mint szép menyasszonynak.

E járatban jöttünk azér e hajlékba,
Hogy elvezessük őt az isten házába.
Kisérjék el őket az ur hajlékába,
És kérjék az istent érte imádkozva,
Adja bő áldását szent házasságukra.

Ekkorra a menyasszonyt a legközelebbi hozzátartozói felöltöztették.

A menyasszony öltöztetése a XX. század elején

Először a menyasszonyt beleállították a pálásajtárba, azért, hogy jó mosóasszony legyen belőle. Ezután felállították egy székre, lábára gombos harisnyát húztak, aztán feladták rá a brunnercipőt. Ezután jöttek a szoknyák.:

alul fehér lenvászón sima szoknya

rá fehér lenvászón fodros szoknya

aztán sifonból, keményített, vasalt, stráfos szoknya /fehér/
végül a "fösőszoknya", amely attól függően, hogy ki milyen gazdag volt, fehér szövet, vagy valamilyen finom anyag, amit általában vásárban vettek /pl. grenadin, opálbatiszt, mól/

Ha nagyon sovány volt a menyasszony, akkor 8-10 alsószoknyát is adtak rá, hogy szebben álljon a ruhája. A fösőszoknya alján körben 2 cm-es zöld, vagy sötétlila szalag, a derekán szintén szalag kb 10 cm-es, amely hátul masnira volt kötve. A szoknya rakott volt.

Felül a fehér gyócs "ümögre" réklit vettek, ami szintén valamilyen diszes fehér anyagból készült.

Egy időben gyönyörű fehér ingvállast vettek fel. Huzott volt, a nyaka szalaggal megkötve, az ujja bő, és könyéktől ki volt slingelve, valamint az elejét is diszítették himzéssel. A menyasszony fehér, körül fodros kötényt kötött maga elé. A kötényt ráncra szedték, és piros, sárga vagy rózsaszín fűzővel kötötték meg. A menyasszony vállán rojtos selyemkendő volt, amelyet mell alatt keresztbe vett és hátul kötött meg. Télen fehér beliner /nagykendő/ és tartozott a menyasszony ruházatához.

A menyasszony haját két ágba fonta, hármasonással és a feje tetején körbe tekerte, és kis szalaggal megkötötte. Ez után helyezték fejére a mirtusz koszorút, amit hajtűkkel erősítettek a hajához. Volt akinek fátyla is volt, volt aki fátyol nélkül esküdött. A menyasszony kezében zsebkendőt, imakönyvet, óvasót /rózsafüzéért/ vitt.

A századforduló táján emlékeznek néhány esküvőre, ahol a menyasszonynak halványkék, vagy rózsaszín ruhája volt. Ha megesett lány esküdött, az nem vehetett fel fehér ruhát - ez a két dolog nincs összefüggésben egymással.

Később a megesett lány esküdhett fehér ruhában, fátyollal a fején, csak a mirtuszkoszorút nem tehette fel.

A vőlegény ruhája

Sötétkék, vagy fekete nadrág, fehér ing, sötét mellény, felöltő. Lábán fekete boxcsizma, fején fekete kalap, rozmaringgal, virággal diszítve, amelyet még ebéd közben sem vett le.

A menyasszony ruhája a XIX. sz. végén

Alul len vagy kendervászon alsószoknyák /három/, szépen kikeményítve, kifehérítve. Aztán egy vékonyabb alsószoknya, amelynek fodrot varrtak az aljára. Felül rakott vászonszoknya. Felülre először felvette a "szüküngöt" /szük ing/, föléje a fehér vászon üngöt, amit jól megpuhitottak, kikeményítettek, kifehérítettek. Fekete, vagy fehér kötényt kötöttek maguk elé a menyasszonyok, és a vállukra rojtos kendőt terítettek. Lábkukra kapcát huztak. A kapcát a szücs készítette, fekete gyapjuból, bokától térdig piros, sárga, fekete fonállal rózsákat kötött bele. Esős időben a menyasszony cipőt vett a lábára.

A vőlegény ruhája

A vőlegényen szépen kifehérített kendervászon bő gatya volt. 12 szélből szedték, vitézkötéssel volt a vőlegény derekára kötve. Fehér len, vagy kendervászon "ümög" volt a vőlegényen, aminek a mandzsettája és az eleje szintén ki volt slingelve. Ezen fekete pruszli, vagy gombos mellény. A nyakán fekete selyemkendő. A vőlegény lábán fekete, fordított bőr vitézkötéses, oldalvarrásos csizma volt. /Gyakran még tizen is megesküdtek egy csizmában, mert a szegényembereknek nem volt csizmájuk./ A vőlegény fején kalap, széles szalaggal, a szalag mellett bokréta.

A koszorúslányok és a vőfények ruhája a XX. sz. elején

A koszorúslányok és a vőfények általában a legszebb ruhájukat vették fel lakodalomkor. A lányok cifra ruhában voltak, a legények, amilyen volt nekik, és kalap a fejükön.

A kalapszalag mellé bokrétát tűztek.

Indulás az esküvőre

Miután megérkeztek a vendégek, és az elsővőfény elmondta a köszöntőt a menyasszonyos háznál, akkor a menyasszony szülei leültették a vendégeket, és mondták a vőlegénynek, hogy keresse meg a menyasszonyát. A menyasszonynak nem szabadott kimenni a vőlegényhez azért, hogy majd egész életében keresse a férje. Ezután az elsővőfény összeállította, hogy kinek lesz a vőfénye, koszoruslánya, és miután fölolvasta, a lányok, legények párbaálltak. A vőlegény az elsőkoszoruslánnyal, a menyasszony az elsővőfénnel ment. Az esküvőre indulás előtt az elsővőfény ismét köszöntőt mondott:

Örömmel virradt fel reánk e szent reggel
Örömmel üdvözlön ártatlan keblemmel.
De mostan szívemet nagy bánat fogja el,
Mert a házas élet utjára lépek fel.
Hosszu az én utam, melyre most indulok,
Azért ó istenem tehozzád fordulok
Tetőled buzgó szívvel kegyelmet esdeklek,
Mert áldást és segélt csak tőled nyerhetek.
Ne hagyj el, légy velem e nehéz sorsomban
Szent fiaddal együtt állj mellettem nyomban.
Hozzátok fordulok hát édes szüleim
És kik jelen vagytok, rokonim, testvérim.

Az istenre kérlek bocsássatok meg
Ha valamit, bármit vétettem tinektek
Kísérjétek ti is az isten házába
Kérjétek az istent értem imádkozva,
Adja bő áldását szent házasságomra.
Induljunk hát el a szentháromság nevében
E nehéz utunkon vezéreljen isten!

Ekkor a menyasszony megcsókolta szüleit, közeli rokonait, és elindult a menet. A lakodalmások élén a habardzsia bolondozott, aztán a násznagyok a nyoszolóasszonnyal /a násznagyokat és a nyoszolóasszonyt a vőlegény hívta/. Az elsővőfény a menyasszonnyal, a vőlegény az elsőkoszorúslánnyal ment, utánuk a vőfények és a koszorúslányok. A násznéppel mentek a rokonság azon tagjai, akiket nélkülözni lehetett az ebédfőzésnél.

A lakodalmi menetet zenészek kísérték. A koszorúslányok a zseb-
kendőjükbe kötöttek kis süteményeket, és ha találkoztak az utcán ismerősökkel, akkor dobtak nekik, amit azok visszadobtak. Ezeket a süteményeket a kalács sütésekor visszamaradt vakarcsokból készítették és nem evésre szolgáltak, inkább jelképesek. A vőfények szivart dobáltak a barátaiknak. Amerre a lakodalmások elhaladtak, az emberek kifutottak az utcára, nézték őket. Az öregek még esküvő előtt kioktatták a házasulandókat, hogy ne szóljanak egymáshoz, mert aki először szól, egész életükben az fog először szólni veszekedés után. Volt olyan eset is, hogy már vacsoráztak, és az ifju pár még mindig nem szólt egymáshoz.

A község házában a koszoruslányok bekisérték a házasulandókat és jelen voltak a polgári esküvőn, a legények kint maradtak. Miután meg volt a polgári esküvő, ismét párba álltak, és úgy mentek a templomba. A szertartás végén a nyoszolóasszony odaadta a papnak az almát a beletüzött rozmaringággal, amit eddig a kezében tartott. A násznagyok kifizették az esketést /12 Ft-ot/. Esküvő után már a menyasszony és a vőlegény egymás mellett mentek haza.⁴ Amikor hazaértek az esküvőről, az elsővőfény ismét köszöntőt mondott:

Legyen az istennek dicsőség az égben
Szerencsében jártuk nagy utunkat végre
Legyen az uristen vezérünk mindenben
Ami még hátra van éljük végig szépen.
Válljon az új párnak szent eskütétele
Lelkeiknek örök javára, üdvire
Az isten áldása szálljon a fejükre
Valamint az őket nemző jó szülőkre!

Ezután egy tréfás gazdasszony valamit a köténye alá dugott, és a násznépet addig nem engedték be, amíg a násznagyok ki nem találták, hogy mit dugtak el. - Mi van a gazdasszony lába között? - Kérdezték a bent lévők. A kintiek találgattak: fakanál, sárgarépa, stb., addig, amíg valaki meg nem sugta nekik, hogy mi az. Ha hangosan kimondták a tárgy nevét, csak akkor mehettek be. Miután bementek a gazdasszonyok a menyasszonyt kivitték az istállóba, és a menyasszony összekötözte annak az ingnek az ujját egy láncal, amelyet ő vett a vőlegénynek az éjjeli kitáncoltatására.⁵

/Ez arra kellett, hogy az új asszony mindig legyűrje férjét./

Ezután a menyasszonyt odavezették a padlásfeljáróhoz, és ahány lépcsőn felment, annyi gyereke lesz. Ezután letettek a lába elé egy tojást, azt el kellett rugnia, hogy törjön széjjel - ez azért kellett, hogy tiszta legyen a gyerekének az arca. Végül belenéztek egy pohárba azért, hogy fekete-szemű gyereke legyen.

Közben a zenészek muzsikáltak, a násznép táncolt.

Amikor megfőtt az ebéd, először terítették a zenészeknek. Míg a zenészek ettek, az elsővőfény tréfás köszöntőkkel szórakoztatta a násznépet:

Halljunk szót uraim!

Készülnek az étek, süt-főz a szakácsné

Jól ért mindeneket, jobban mint a papné

A jó ételeket tudja kavargatni

De a boroskancsót is tudja hajtogatni.

Az első tál étel lesz patkánynyerítés

Utánna érkezik az üreskocsi-zörgés

Egy beteg sündisznó leszen bepáculva

Egy hettikás balha lesz a nyársra huzva

Ez a nagyuraknak híres eledele,

Ha ide fölhozom, meg lesznek elégedve velem!

Ezután kiment, fordult egyet az udvaron és a konyha körül, és ismét kezdte:

Igy szólt a multkor apám az anyámhoz,
Hozhatna a gyerek menyecskét a házhoz
Ott voltam közelben én is meghallottam
Ezér háztüznézni mindjárt elindultam
Fogtam a tarisznyát a nyakamba tettem,
De előbb magamat otthon teleettem
Bejártam husz várost harminchárom falut,
De nem találtam lányt, magam mellé valót
Az egyik csunya volt, a másik meg szegény
Harmadikat láttam, ölelte egy legény
Negyediket pedig szörnyen megszerettem
Tizenhárom percig bolondja is lettem
Csakhogy ezt az egyet meg nem vehettem el ám
Mert száz évvel vényebb volt mint az öreganyám
Igy hát tisztelt násznép most is legény vagyok
Estétől reggelig lányokra gondolok
Aki tudna egyet, aki hozzám jönne
Megtartjuk a lagzit jövő esztendőre!

Ebéd

Közben elkészült az ebéd. Az asztalokat megterítették. Ekkor az elsővőfény, aki elé egy szép fehér kötenyt kötöttek, verses rigmussal invitálta asztalhoz a vendégeket:

Urak, asszonyságok foglaljanak helyet
Terítve az asztal, mindenki leülhet
Odakünn a konyhán már zaklat a szakácsné
Ha még soká várunk mind elpuhul a lé.

Kényelmeskedjenek tehát helyre telepedni
Ételből-italból, ami lesz részt venni
Én, hogy jó levessel vessék meg az ágyat,
Szivemből kívánok igen jó étvágyat!

Ezután a násznép helyet foglalt, és a szakácsnék a konyhában
készítették a tálakat. /A menyasszony és a vőlegény nem ült le./
Egyszer csak az elsővőfény beállít a vőlegénnyel:

Halljunk szót uraim!
Amint az udvarban jártam,
Egy fekete bak galambra találtam,
Szomorúan keresi párját, de sehol sem találja,
Kérem a násznagy urakat vegyék pártfogásba!

Ekkor felhajtották az asztalon a terítőt és a vőlegény az asztal
tetejére lépett és beült a helyére. Az elsővőfény ismét kiment,
és most a menyasszonnal tért vissza:

Halljunk szót uraim!
Amint az udvarban jártam,
Egy szomoru fehér galambra találtam.
Keresi párját, de sehol sem találja,
Kérem a vőlegényt vegye pártfogásba!

Most a menyasszony ült be a helyére olyan módon, ahogyan az imént
a vőlegény. Ezután kezdődött az ebéd. Az étkeket, ahogyan sorban
jöttek, az elsővőfény beköszöntötte. A sort a leves kezdte. A la-
kodalomban tyuklefest adtak, hosszumetélt tésztával:

Érdemes vendégek nem üresen jöttem
Étkekkel terhelve vagyom mindkét kezem
De mielőbb hozzányulnak a kalánhoz
Buzgó szivvel hálát adjanak az urhoz
A lábom előtt most ne járkáljon senki,
Mert a nyakát rögtön leforrázom neki,
A hátom mögött is még husz asszony vagyom
Azoknak az ujját is süti igen nagyon
Itt tehát a leves, melyet adott a jó hus
Azért itt ne legyen senkinek szive bus,
Nosza muzsikusok szóljon hát a vig dus
Ezzel dicsértessék az ur jézus krisztus!

Ekkor letette a tálát a menyasszony és a vőlegény elé, és az elsőkoszoruslány megkinálta egy pohár borral. A gazdasszonyok sorban hozták a tálakat, és lerakták az asztalra. A zenekar játszani kezdett. Az elsővőfény elkapott egy-egy gazdasszonyt, megforgatta közepén, hujjogatva. Amíg az egyes ételeket fogyasztotta a násznép, az elsővőfény egy-egy verset mondott:

Szüzek, szép leányok mind hozzám álljanak,
Mer én fia vagyok híres Attilának
Karján nevelkedtem szép Lukácsciának
Most is harmadrészét bírom országának.
Láthatják uraim derék gyerek vagyok, az arcom
Az arcom is mint a kikirics ugy ragyog
Ismernek engemet urak és hadnagyok
Tudják, hogy az országban híres gyerek vagyok

Szeretem a bort is, no lelkem adjatok
/ekkor az elsőkoszoruszlány megkinálja egy pohár borral/
De most már adtatok innom is angyalok
Tudjátok, hogy sokat fáradtam utánatok
Szerzek én majd nektek olyan igaz hitestársat,
Hogy lámpással sem tudtok ti találni másat!

Miután az üres levesestálakat kihordták, az elsővőfény főtt
hussal, tejes mártással és paradicsommártással a kezében ismét
köszöntővel állt a násznép elé:

Fiatal borgyuhus mit hozok tormással
Csak harminc tavasszal járt ki az anyjával
Gyöngesége miatt szénát nem ehete,
Szegény gyöngé állat csak a korpát nyelte.
Ezért a tormásért is sokat fáradtam
Nagy Magyarországot széltében bejártam
Ezt a keveset is a Marosvölgyében találtam
Szerencsének tartom, hogy reá akadtam
Itt tehát a tormás gyöngé borgyuhussal
Egyék hát uraim jó ápitussal
Kinálják egymást ki-ki borral
Ehhez is tartozik a cigány egy dussal!

Míg a vendégek ettek, az elsővőfény egy pintesüveggel a kezében
mondta:

Tudom, hogy örülnek, akik engem látnak,
Több becsületem van, mint kétszáz barátnak.

Hisz nem csoda mikor én hozok mindent be
Én nézem, még van-e a pintesüvegben
Ha nincs majd hozok a pince közel van
Van még kilenc itce tiz akós hordóval.
Ne panaszkodjon senki azt akarom
Az egyik lábom már kint van az udvaron
Ime jó bort hoztam az üvegben
Noé apánknak is ettől gyűtt meg a kedve
Örömeben táncolt, ugrált mint a kecske
Mi se legyünk busak, elkeseredve,
Igyunk most töltöttem jó bort az üvegbe!

Ezután következett a rétes, amelyet szintén beköszöntött az
elsővőfény. A turós és káposztás rétest már a mult század vé-
gén is ismerték:

Több féle rétest is hoztam az asztalra, de a káposztás-
nak azt hiszem nincs párja.
Ebbü is abbu is egy enek uraim
Még nem fogják bánni jeles asszonyaim!

A régi lakodalmakban paradicsomos - husoskáposztát is adtak,
amit disznóhúsból főztek. A századfordulón ezt már felváltotta
a pecsenye, pörkölt rizszel.

A káposztát így köszöntötték be:

Paradicsonykertből éppen most érkeztem
Mely gyönyörű kertnek gyümölcséből ettem
Mivel, hogy én ottan sokat kertészkedtem
Szép fejes káposztát sokat természettem.

Nagy Magyarországot széltében bejártam,
De ilyen káposztát sehol sem találtam,
De annyit mondhatok amerre csak jártam,
Káposztát dicsérték, fülellem hallottam,
De én nem dicsérem, dicsérje meg magát,
Mert belevágattam két oldal szalonnát
Tizenkét disznónak elejét, hátulját,
Keresse meg benne, ki fülét, ki farkát.
De mikor a konyhábu kiindultam
A gazdasszony utánamkátózta
Káposzta, káposzta benne van a farka
Kit a menyasszony billeget hajnalba!

/Egyszer megtörtént az is, hogy a menyasszony, amikor az első-
vőfény le akarta tenni a káposztástálat, ráborította, mert nem
tetszett neki a köszöntő./

A pecsenye köszöntője:

Pecsenyét is hoztam, nem is csak egy félét
Azért köszörülje jól meg ki-ki kését,
Hogy el ne csorbitsa a tányérja szélét.
Huzza meg kend komám rekedt hegedüjét.
Nincs párja étkek közt a jó pecsenyének,
Mer ez vidámságot okoz az elmének,
Ősatyáink miért voltak olyan vének?
Azért, mert borral meg pecsenyével éltek.
De ha idehoztam leteszem kezembü
Jó nagy darabokat metéjenek ebbü,

De bort igyék rája, ki-ki eszik ebbü
Mert ha jó bort nem iszik, nagy foga nő ettü!

Letette a tálat, kiment és ismét borosüveggel tért vissza:

Jó erre a bor is, azért hát igyanak,
A tálban, kancsóban semmit se hagyjanak,
Ha üres az edény, nekem jelet adjanak,
Van a komorában,
Hozom hamarjában,
Ördög bujjék a násznagyuram valagába!

A pecsenye után a tyuk aprólékból készült pörkölt és rizskása
következett, amit így köszöntött be az elsővőfény:

Halljunk szót uraim!
Hozzák már a kását,
Melynek széles földön nem találni mását
Mert ha a szakácsné megégeti ügyes kis kacsóját,
Majdan összeszedi szenvedése díját.
Az isten éltesse sokáig a tótot,
Ne köljön magyarnak cipelni a drótot,
Kása a tótoknak kedves eledele
Azt hiszem meg lesznek elégedve vele!

Miután megették a kását, elkezdtek szedni a kásapénzt. Egy gazd-
asszony bebugyoláltak fehér abroszba, a kezét bekötözték konyha-
ruhával, és egy szűrőkanalat fogott. Az elsővőfélynél egy meszelő
volt, azért, hogy aki nem ad pénzt, vagy csontot dob a kanálba,
azt büntetésből bemeszelje. Így járták végig a vendégeket, miután
az elsővőfény elmondta a mondókáját:

Halljunk szót uraim !

Vigságunk busítja egy szomorú eset

A sürgős forgásban egy kis baj is esett:

Ahogy a szakácsné a kását keverte,

Ráföccsent egy kevés a kezefejére

Sirdogál szegényke, bánat nézni rája,

Jó volna elmenni a patikába.

De a gyógyszerhez, bizony urak pénz kell,

Azért ezt a kérést közlöm kelmetekkel:

Adjon hát mindenki, mennyit elbir zsebe,

Hogy meggyógyuljon a szakácsné keze

Aztán táncolhatunk derűre-borura,

Mig a csizmánkru a talp le nem szakada!

A gazdasszony a szűrőkanalat zörgette, és a vendégek rakták
bele a filléreket. Ezen a pénzen az asszonyok cukrot vettek,
és csináltak maguknak forraltbort a cukorral.

A következő köszöntőt is ebéd közben mondta el az elsővőfény:

Halljunk szót uraim!

Isten az embert is miből teremtette

Mindjárt az Évát is melléje helyezte

Nem jó, ha az ember mindig egyedül van,

Azért köll nekünk élni házasságban.

Csakhogy ahol teljes egyetértés nincsen,

Azt a házasságot megverte az isten.

Hol a férj pazarló, kártyás meg iszákos
Szegény feleségét megverte a balsors.
De ha a nő zsémbes, egész nap kelepel,
Szegény férj nyugalmát az ördög vitte el.
Ha egyik sem hajlik szépen, okos szóra,
Az ilyen házasság nem vezethet jóra.
A házi per-patvart csöndben végezzék el,
Nem jó a szomszédba szaladni mindennel.
Az ember legyen szorgalmas és dolgos
Az asszony szerény, gyors és takarékos.
Ne vesszenek össze minden csekélységen
Éljenek majd mindig boldogan, békében.
Csak ezt elmondani volt most a szándékom
Azért beszédemet im ezzel bezárom!

Ebéd alatt egy kisgyereket az asztal alá bujtattak, és megbízták, hogy lopja el a menyasszony cipőjét. A menyasszony előre kifüzte, mert a cipőt a násznagynak kellett kiváltani drága pénzért, amit a menyasszony kapott meg. /Előfordult, hogy a násznagy azt mondta, hogy nem fizeti ki a cipőt, miért engedte a menyasszony, hogy ellopják./

Ebédnél az utolsó fogás a kalács volt. Sütöttek kuglófot, diósat, mákosat, szőlőset, bábosat, Sütöttek hosszú kalácsot és hétkalácsot. A hosszú kalácsot /patkót/ mákkal, vagy dióval töltötték, a hétkalács üres volt. A hétkalács úgy készül, hogy a gömbölyű sütőbe hat kicsi zsemlyeszerű tésztát körberaktak, a hetediket középre tették.

Amikor megsült, egyenként szét lehetett törni. Ez a tészta nem volt töltve, nagyon szerették az asszonyok, tejjel ették. A XX. század elején még nem ismerték a süteményeket. Amelyik lakodalomban volt két-három torta, az már nagyon híres lakodalom volt. A kalácsot így köszöntötték:

Finom lisztből készült e sütemény
Nincs ebben sem ánizs, sem mustár, sem kömény
Cukorral vegyítve nem is nagyon kemény,
Aki ilyennel él nem bánja a köszvény.
Elhoztam hát a jó bétéseket
Mazsola szőlővel telt édeseket
Tudom, hogy szeretik az itt levő szüzek,
De annál jobban az öregek és vénék.
Ebből is abból is vegyenek uraim
Meg nem fogják bánni jeles asszonyaink!

Az ebéd befejezésekor kezdődött a dusozás. Az elsővőfény így köszöntötte a dusozást:

A mi zenészeink nagyon szomorkodnak,
Már a hegedüik alig nyikorognak,
Hurjaik is mind összeszakadoznak,
Ha a zsidótól jó gyantát nem hoznak.
De nincs nekik pénzük, hogy vegyenek gyantát,
Hurt sem tudnak venni szegények, azt mondják,
És, hogy nótáinkat tovább is huzhassák,
Vessünk a tányérba egy néhány koronát!

Az elsővőfény egy tányárt vett a kezébe, amelyre két poharat tettek. A másik kezében egy pint bor volt. Egy vőfény ment vele, akinél szintén tányér volt - ebbe gyűjtötték a pénzt. A zenészek kísérték őket. A sort a menyasszony és a vőlegény kezdte, megkérdezte az elsővőfény, hogy mit akarnak dusoztatni? Miután megmondták, szólt a primásnak, és amíg a zenészek a kért dalt játszották, addig a menyasszony és a vőlegény ivott a pohárból, amit ezután az elsővőfény ismét teletöltött. A nótát az egész ~~nótát~~ násznép együtt énekelte a dusoztatókkal. Ezután a vőlegény beletette a pénzt a tányérba, és a násznagy következett sorra. Ő a nyoszolóasszonnyal dusoztatott, ezután következtek a vőfények a koszoruslányaikkal. Mialatt a dusozás folyt, jó hangulat kerekedett, mert a vendégek együtt ittak, együtt énekeltek a dusozókkal. A pénzt, amit a dusozásnál összeszedtek a zenészeké lett.

Dusozás után az elsővőfény kiállt középre és azt mondta:

^u
Műzsikaszó zengedez, lábam ujja senvedez, kérem a násznagy urakat, adják ki a nyoszolóasszonyunkat!

Ekkor félre rakták az edényeket az asztalon, a nyoszolóasszony felállt, és az elsővőfény lekapta az asztalról, és a gyors zenére néhányat fordult vele. Amikor a zene elhallgatott, ismét az elsővőfény szólt:

Kikérte az elsőkoszoruslányt is, úgy ahogy a nyoszolóasszonyt.

Miután az elsőkoszoruslánnal is táncolt, ugyanigy kikérte a menyasszonyt is. De ekkor valaki elkiállította magát, hogy a menyasszonynak nincs cipője, meg kell venni.

A kiadónásznagy alkudozni kezdett a násznagyokkal, sokat kért a menyasszony cipőjéért. Végül azok kénytelenek voltak megfizetni a cipő árát. Csak ezután adták ki a menyasszonyt, és miután az elsővőfény táncolt a menyasszonnyal is, azt mondta: ahogy a menyasszonnyal táncoltam, azt sugta a fülembe, hogy szeretne már táncolni a vőlegényével, Kikérte a vőlegényt is, és miután a menyasszony és a vőlegény táncolt egyet, ismét ezt mondta:

Muzsikaszó zengedez, lábam ujja senvedez, megkérem a násznagy urakat, hogy szedjék össze a csontokat, és hordják ki az asztalokat!

Miután a gazdasszonyok leszedték az asztalokat, a férfiak kihordták azokat, és megkezdődött a tánc. Egész délután szólt a zene. Ha jó idő volt, akkor kint táncoltak az udvaron, hogy azok is lássák a menyasszonyt, akik ²⁹tátogatóba mentek. Ezeket nevezték meneteleseknak, kalácsot osztogattak nekik, és borosüvegek vittek körbe, hogy igyanak. Délután mindenki megnézhetette a menyasszonyládáját.

A menyasszonyládája

A tulipánosládában /a századfordulótól szekrényben/ vitte a menyasszony a kelengyéjét. Ez a módosabbaknál: 12-16 lepedő, 12 abrosz, 25 konyharuha, 25 törölköző. Aládában volt még a menyasszony ruhája: 10-12 ing, szoknyák, fejkendő, kötények, nagykendő, ködmen, viselőruhák, egypár hosszuszárú cipő, egy félcipő, egy kancabocskor - aratáshoz.

A menyasszony kapott 7 párnát tollal, ebből 4 vett, # 3 szőttes - amit házilag szőttek. Négy dunyhát kapott, ebből kettő szőttes egy kanavász, egy főtőkék. A lány a szüleitől nem kapott földet, hanem pénzt kapott párszáz forintot. A vendégek megnézték, hogy mit kap a menyasszony. Lakodalom után megbeszéltek, hogy milyen tele voltak a párnák tollal, nem volt-e üres a láda. Ha szegény lány esküdött, az ~~nam~~ kapott ennyi hozományt, csak amennyi jutott neki. A századfordulón a ládát a szekrény váltotta fel. Az olyan lányoknak, akiknek nem volt lánytestvérük, és 10-20 hold földjük volt, a következő dolgok voltak a szekrényükben: az akasztós részben az ünnepi ruhák: szoknyák, réklik /az volt a divat, hogy minden ujhold vasárnapra uj réklit varrtak/. A szekrényben volt a köcmen, belinerek /nagykendők/: fehér, bordó, zöld, barna, kék, fekete. A polcok megrakása nagyon fontos volt. A felső polcra rakták a lepedőket, /20 db/ a következőre a törökzöket /40 db/. A következő három polc úgy volt kirakva, hogy két oldalt, két-két truba, középen szakasztóruhák kb 40 db, abroszok 25 db, szőtt párnák 3-6 db. A truba ~~tenvászomból~~ ~~szőtt~~ vászontekercs, amely~~et~~ hengerszerűen tekertek fel, és a szekrénybe benn úgy helyezték el, hogy a henger alaplapja látszon, amely csigavonalat mutatott. A triubát 12-es bordán szőtték. Egy truba 30 méter hosszú volt, a módosabb lány hat trubát kapott. Alul a szekrény fiókjaiban a selyemkendők, szövetkendők voltak, kb 30-40 db. A menyasszony kapott 11 vánkost tollal, ebből három szőtt párna, három kanavász - használni, három gyócs - ágyba - kettő cifra fejespárna, három dunyhát kapott, ebből egy kanavász halványkék gyócs, takaróztak vele,

kettő ágyba, ebből egy gyócs, és egy cifra, kék kanavász.

A menyasszony viselőruhái nem voltak a szekrényben. Az otthonmaradt, és lakodalom után ment el érte a menyasszony, és egy abroszba kötve vitte magával. Ebben az időben már földet is kapott a lány megegyezés szerint.

Ha szegény volt a menyasszony, akkor a szekrényét úgy rakták meg, hogy soknak látszon ami benne van. A hátulját kitömték rossz zsákokkal, rossz kabátokkal. Gyakran előfordult, hogy ahol sok lány volt egy családban, ott az idősebb, aki már férjhezment visszahordta a kelengyéjét, hogy a huga szekrénye is megtelljen.

A lányok már 10-12 éves koruktól szőtték - fontak, készítették a kelengyéjüket. Besegített az édesanya és a nagyszülő is. Az anyák azt szokták mondani a lányuknak; - na lányom ennyit kapsz, ha ehhez még nem tudsz szörözni, akkor ennyit sem érdemelsz -.

A lányok, miután férjhez mentek, gyűjtöttek a saját gyerekeiknek. Ha nem volt egy asszonynak pénze, levágott pár métert a turbából, elvitte eladni - így gazdálkodott.

A menyasszonyi kelengye elszállítása

Délután a kiadónásznagy elkezdett alkudozni a menyasszony ládájára a násznagyokkal.

- Ti elviszitek a ládát, de annak nagy ára van, 50 Ft, meg kell fizetni. Addig elkudoztak, míg a násznagyok kénytelenek voltak kifizetni 20-20 Ft-ot, a nyoszolóasszony 10-et. Ezt a pénzt szintén a menyasszony kapta. Alkonyat előbb kb 1 órával feltették a menyasszony ládáját a kocsira. Az ágyneműt két abroszba kötötték és feltették a láda tetejére. A vőfények és a koszoruslányok

kétoldalt felálltak mellé, keresztbefogták a kezüket, és nótaszóval kísérték a kelengyét. A kocsis mellett a bakon a menyasszony keresztanyja ült, ülésben a menyasszonyi vékával, amelybe husokat, kalácsot és bort tettek. A tréfás gazdasszonyok tréfából csináltak egy gyerekfigurát, és azt küldték ajándékba a vőlegényes ház gazdasszonyainak. Ezek szintén kitaláltak valami bolondságot, és azt küldték vissza a menyasszonyos házhoz. Bármilyen idő volt, el kellett vinni a kelengyét, mert ha nem vitték, akkor azt mondták a faluban, hogy nem is volt neki, azért nem vitték. A lovakat felsallangózták, a zablára egy fehér kendőt kötöttek, ami a kocsisé lett. Lassan mentek végig a falun, hogy mindenki lássa, hogy mit visznek. A vőlegényes háznál lepakoltak, és a kocsit visszament a hangszerekért.

A menyasszony bucsuztatása

Alkonyat felé elkezdtek készülődni a vendégek, hogy elvigyék a menyasszonyt. Odaálltak az ajtóba az örömszülők, a nagyszülők, testvérek, a közeli rokonok, valamint a menyasszony és a vőlegény. Elhallgatott a zene és az elsővőfény elkezdte a bucsuztatást:

Cigány hegedűnek szünyjön meg zengése,
És a sarkantyúnak némuljon pengése,
Mert bucsuzásomnak most lészen kezdése,
Legyünk csendességben, míg lészen végzése.

Zeng buja szavamnak, hullanak könnyeim,
Mert töletek válok kedves jó szüleim.
Kik által világra engemet helyezték,
S általuk e korig szépen fölneveltél,
De mostan számomra más utat jelöltél,
A házasság^l útjára engemet segítettél.
Most hozzád fordulok kedves édesapám,
Nézd könnyeimtől min^t borul el orcám.
Mielőtt atyai házadból kilépek,
Tőled térdrehullva bocsánatot kérek,
Bocsánatért esdek drága édesapám,
Ha megbántottalak életemnek folytán.
Isten is ezekért áldjon meg tégedet,
Sok bő áldásában részesítse élted,
Holtod után vegye fel lelkedet az örök létre,
S adjon helyet a menyben.
Most hozzád fordulok drága édesanyám,
Ki voltál ezideig gondoskodó dajkám.
Tudom, hogy nagyon fáj anyai szivednek,
Midőn elválását látod gyermekednek.
Kedves édesanyám tudom, mint szerettél,
Mint gyenge virágot ápoltál, neveltél,
Jóra tanítottál, a rossztól féltettél,
Most pedig szárnyamra engem eresztettél.
Azért édesanyám mielőtt indulok,
Könnyező szemekkel kebledre borulok.

Bocsánatért esdek drága édesanyám,
Ha megbántottalak életemnek folytán,
Isten is ezekért áldjon meg tégedet,
Sok bő áldásában részesítse élted,
Amig pedig élted e világon éled
Az urnak áldása legyen mindig véled,
Kedves leánybarátaim mind akik voltatok
Könnyező szemekkel nézek most reátok,
Ne fogjon rajtatok semmiféle átok
Kedves jó pajtások szót szólok hozzátok
Adjon az uristen nektek is igaz párt,
És szivből szeretett szerelmes hites társt
És társatoktól soha el ne hagyjon
Végre magához az egekbe fogadjon,
Álljatok élémbe sok híres legények,
A kik személyemet sokszor szemléltétek,
De mégis hiába nem lettem tiétek
Már jó egészségben itt hagylak titeket
Az urnak áldása tartson benneteket,
Vigasztalja szépen bágyadt sziveteket
Ime már kísérem az én kedvesemet,
És kik jelen vagytok rokonim, barátim
Az istenre kérlek bocsássatok meg,
Ha valamit vétettem tinektek,
Az itt maradóknak kívánok jó kedvet,
Nekünk utasoknak boldog megérkeztet.

A szövegrésznek megfelelően a menyasszony az apjához, majd az anyjához ment sirva, és így végigjárta, megcsókolva a rokonait. Miután mindenkitől elbucsuzott, párba állt a násznép és indultak a vőlegényes házhoz. Elöl mentek a násznagyok a nyoszolóasszonnyal, utánuk a menyasszonyt vizsgáztatva a vőlegényt, és utánuk a vőfények, koszoruslányokkal. A menet élén most is a habardzsia haladt bolondozva, a lakodalmasokat zene kísérte, a násznép énekelve, hujjogatva ment végig az utcán. Amerre elhaladtak az emberek nézték őket, a gyereket futva kísérték a lakodalmasmenetet.

Megérkezés a vőlegényes házhoz

Amikor megérkeztek az elsővőfény ismét köszöntőt mondott:

Szerencsés jóestét násznagyuraméknak,
Végére jutottunk im hosszú utunknak,
A mi kis seregünk, mely idekint vagyon,
A hosszú ut alatt elfáradott magyon.
Fogadják szívesen vidám hajlékukba,
Részeltessék őket vig mulatságukba.
Im itt a menyasszony köztünk megérkezett,
Tessék örömszülők fogjanak vele kezét!

Ekkor megcsókolták a menyasszonyt és fehér vásznon bevezették a házba. Leültették kisfiut ültettek az ölébe, hogy az első gyereke fiu legyen. Ilyenkor valaki elkiáltotta magát: adjon az uristen olyan magzatot, aki jövő ilyenkor kitöri az ablakot.

Ezután adtak a menyasszony kezébe egy rostát, amelyben kerti vetemények magja volt, ezt el kellett szórnia és utána eldobta a rostát. Ez azért kellett, hogy a vetemények jól keljenek a keze után.

Vacsora

Amikor elkészült a vacsora, az elsővőfény ismét elmondta a be-
köszöntőt, amivel ebédkor invitálta asztalhoz a vendégeket. A
vacsora úgy folyt mint az ebéd, azok a fogások - azok a köszön-
tők. Vacsora vége felé az elsővőfény fogott egy rossz kaszát,
egy csipővasat, nyakába kerített egy fehér alsószoknyát, kért
egy sapkát, és abba egy tollsöprüt dugott és mint a halál meg-
jelent a násznép előtt. Ekkor mondta el a halálköszöntőt. Amikor
egy-egy strófát elmondott, a csipővassal megköszöri a kaszát.
A vendégek nézték nevettek:

Halljunk szót uraim!

Ezzel kezdem szómat, minden jelenlévő hallja mondókámat,

Ha bár nem mondom is tudják, hogy ki vagyok,

Ifjút és öreget sirgödörbe hányok.

Más világról jövök halál az én nevem,

Sürgős a teendőm, miért idejöttem.

Pár szóm volna hozzátok halljátok

Majd bura fordítom minden mulatságtok.

Bokrétás násznagyok nem soká mulattok,

Koporsó, szemfödél várakozik rátok.

Azért tehát innen haza siessetek,

Az istenhez térni el ne feledjete.

Köszörülöm kaszám, levágom nyakatok
Ugy muljon el a földi boldogságtok.
Nyoszolóasszonyok haza induljatok,
Életetek végén kalamajkózzatok.
Tudom, ha elmondom félre áll a szátok,
Nem használ sem kérés, sem sirás, zokogás,
Nyelvetek alatt áll perpatvar, káromlás.
Ütött végórátok, kérem a passzustok,
Majd a pecsétet én rányomni iparkodok.
Nini a vőlegény ur is félrehuzta száját,
Hogy itt kell hagyni az édes menyasszonyát.
De ne busulj ő is megy utánnad,
Még ma fölpackolom, elviszem utánnad.
Őtet majd úgy viszem, tégedet meg huzlak,
Valahol az ut mellett az árokba fojtlak.
Ha reátok nézek szép nyoszoló lányok,
Tudom szivetekben mi a kívánságtok.
Asszonyok sorsára szeretnétek jutni,
De azt az én kaszám meg nem engedheti.
Hát ti puliszkán nevelkedett főfélyek, hol vagytok?
Bak ↯ kecske módjára ne ugrándozzatok,
Széles kedveteket majd bura fordítom,
Ha a nótátokat sorra elrángatom.
Hát ti konyhába sürgődő sok szakácsasszonyok hol vagytok?
Akik az ételt összevissza sóztátok,
Bőgrétek ürülve, piros az órrotok,
Tudom a halálra rá sem gondoltatok.

A poklok tornácán van egy nagy vaskapu^{fazék}
Minden szakácsasszony abba hurcoltassék.
Másvilág határán van egy hires ^{csa} ~~csa~~rda,
A mi borhordónknak is itt leszen lakása,
Azért a sirásó már sirodát ássa.
Burgundi, rizlingi mind csöbörbe folyik,
Sonkát, kolbácszt, hurkát ingyen kínálgatják,
A többit pedig a szátokba nyomkodják.
Hát ti sarokban kuporgó birkaszemű cigányok hol vagytok?
Hordjon el bennetöket török és tatárok,
Muzsika, cimbalom, sip, meg a nagybögő,
Várakozik rátok Pulutó meg a fütő.
Lucefer főördög várakozik rátok,
Rövid időn belül be kell rukkolnotok.
Azért tehát poggyásztokat bugyorba pakolva,
Hurvoljátok az örökös pokolba,
Megtelt a szekere, másvilágra megyek,
Leszámolás után ujakat keresek.
Van még sok naplopó, szélhámos, csavargó,
Torma^{rágó}cigányok, hogy szól az induló?

Ezután következett a dusozás, utánna itt is kihordták az asztalokat és kezdődött a tánc. A fiatalok táncoltak, az idősebbek körbeálltak énekeltek, beszélgettek. /A menyasszonyos háznál az otthonmaradottak, szintén megvacsoráztak, és egy harmonika vagy hegedü kíséretében mulattak./

Kitáncoltatás

11 óra felé a menyasszony és a vőlegény elment átöltözni, versenyben öltöztették őket, mert aki először készen lesz, egész életében az lesz az ügyesebb. A vőlegény másik inget vett fel, - amit a menyasszonytól kapott - , a menyasszony teljesen átöltözött. A vőlegény édesanyja nagyon vigyázott, nehogy a fiatalok valamelyik ruhadarabját ellopják, mert azzal meg lehetett babonázni a házasságot. A menyasszony cifra szoknyát, réklit vett fel, szines kötényt tett maga elé, és a haját kifonták. A vőlegénynek háromszor meg kellett húzni a menyasszony hajában a kontyfésüt. Volt akit tótosan kötöttek hátra, volt akit magyarosan. Ettől függően az asszony ezután mindig vagy tótos vagy magyaros kontyban fésülte a haját. A tótos kontyhoz négy ágba vonták a haját, feltűzték, rátették a pocelicát /fejkötőt/, és erre kötötték a hátrakötőt.

Éjfél tájban megérkeztek a menyasszony közeli hozzátartozói, akik nem mentek el este a násznéppel, csak az éjféλι kitáncoltatásra mentek el a vőlegényes házhoz. Ekkor meggyújtottak három gyertyát, melyek keresztben egymásra voltak fektetve és szalaggal átkötötték őket, a gyertyák a kitáncoltatás alatt a vőlegény fogta. Egy asszony ételhordó vékát fogott a fején, abba kellett az ajándékot dobni. Az elsővőfény kezében egy tányérral bevezette a menyasszonyt és így szólt:

Im itt áll előttünk az ékes menyasszony,
Hogy menyecske fejjel először mulasson,

Minden vengégének egy nótát juttasson,
És az ajándékból uj cipőt varrasson,
Táncoljon hát vele mindenki egy kurtát,
De el ne tiporják a cipője sarkát,
Mert gondolják meg, hogy drágáért varrták,
Aztán tömjék meg bankóval a markát,
Itt az én kezemben van egy fehér tányér,
Én kezdem a táncot a többi még ráér,
Addig menyjenek el tizesért, huszasért,
Huzd rá cigány, huzd rá az uj házaspárért.

Ekkor elkiáltotta magát, hogy enyém az uj asszony, és a zenekar gyors csárdásba kezdett. Fordult néhányat az uj asszonnal, és jött utánna a többi vendég. Egymás után elkiáltották magukat, hogy enyém az ujjasszony, bedobták az ajándékot a kosárba, vagy a pénzt a tányérba, és fordultak néhányat az ujjasszonnal, amikor már kevesen voltak, az ^Leősvőfény ismét kiáltozni kezdett, hogy eladó az ujjasszony, így folytatódott a kitáncoltatás. Amikor már mindenki táncolt az ujjasszonnal, az ujjember elfujta a gyertyákat, és ő kezdett táncolni a feleségével. Ezután a pénzt az ujjasszony kötényébe borították, és elvonultak megszámlolni, hogy miből mennyit kaptak.

Ajándékok

Ajándékba fejkendőket, ingeket, ruhaanyagokat, abroszokat, szakasztóruhákat, ^Ltörökzöket, findzsákat, stb-t adtak. A menyasszony a közeli rokonaitól szokott kapni szép slingelt kendőket.

Ha nagyon kedves rokona halt meg, akkor ezekben a kendőkben gyászolta.

Éjféλι vacsora

Kitáncoltatás után ismét vittek be asztalokat és terítették az éjféλι vacsorához, ^Ppecsenyét, kocsonyát, kalácsot, bort raktak az asztalra. Körbevitték a menyasszonyi vékát, és abból is ehetett kinek mi kellett. Ekkor tállalták fel a násznagyi vékát, amit az elsővőfény így köszöntött be:

Szép vendégkoszoru a nyoszolóasszony,
E kis ajándékát elkészíté otthon,
Ide elküldötte, hogy asztalra tennék,
Hogy itt egészséggel szépen elköltenék.
Hallgasson meg engem minden becsületes
Ez a gyöngé malac még csak három hetes,
Meggyilkolták szegényt, ó a rettenetes,
De a husa jó ám, nagyon természetes.
Ó te kis malacka, jer hát bucsuszóra,
De hamar eljött neked a végórã,
Tessék násznagy uram metélje apróra,
Egy darab belőle nekem is jóvolna
Költség^K el hát neki minden porcikáját,
De ugy, hogy nekem is jusson majd belőle,
Hogy engem is érjen e ritka szerencse.

A násznagyi vékát a násznagy felesége készítette. Sült malac volt benn, amelynek a szájába egy cédulát tettek, amelyre azt irták, hogy éljen az uj pár /malac helyett néha tyukot tettek bele/. A násznagyi vékában volt a gombafánk is.

Ezt úgy készítették, hogy csináltattak gomba alakú szaggatót, és a fánkot azzal szaggatták ki. A véka aljába egy kökénytüskét szurtak, és erre aggatták a fánkokat.

Ezután az étel-ital egész éjjel ottmaradt az asztalon. Ismét tánc kezdődött. A menyasszony rokonai hazamentek és az idősebb vendégek is kezdtek szétszéledni. A fiatalok táncoltak, énekeltek, bolondoztak reggelig.

Prevacsa /kisvendégség/

Másnap reggel kezdődött a prevacsa. Az új pár átöltözött és a fiatalok kíséretében elmentek a vendégekért. Hosszu póznákra kendőket, szalagokat, csöngőket kötöztek, ezt vitték a lányok és a legények. Előfordult, hogy talicskát toltak, amivel majd a násznagyokat visszatolják. Ez a vidám menet ment el az újasszony szüleihez, legközelebbi hozzátartozóihoz, hogy meginvitálja őket a prevacsára. A prevácsát azért tartották, hogy a sok maradék ne vesszen kárba. Sok helyen hétfőn is egész nap állt a lakodalom, énekeltek, táncoltak. Hétfőn este bejeződött be a lakodalom. Ekkor hazahordták az edényeket, visszahordták a butorokat a szobába, kijelölték az új pár helyét, rendszerint az istállóban. /Volt ahol még a gyerekek is ott nevelődtek./ Sokan laktak egy házban, de az a gondolat még fel sem merült soha senkiben, hogy az elsőszobában is lakni lehet. Általában 2-3 generáció élt egy családban, és egy idegen nőnek /az újasszonynak/ nagyon nehéz volt beilleszkedni. Gyakran előfordult, hogy az ujmenyecske az esküvő után hamarosan hazapakolt a szüleihez.

Ilyenkor, ha a férje nagyon akaratos volt, akkor nem ment el érte, szégyenszemre a fiatalasszonynak kellett visszakéredz-kedni, mivel a szülei házában már nem volt helye. Lassan teljesen hozzáidomult a férje családjához.

A házassággal kapcsolatos babonák

11

A menyasszony nem mehetett ki a patakra pálótmosni, mert akkor taknyosorru gyereke fog születni.

A menyasszony az esküvője reggelén kiment az istállóba, egy láncot odakötött a jászolhoz, mintha állatot kötne meg vele, azért, hogy jól tudjon bánni az állattal.

András napkor a lányok nadrágra feküdtek, és akkor megálmodták, hogy ki fogja elvenni őket.

András napkor a lányok az asztal alá feküdtek, és akkor megálmodták, hogy milyen nevű fogja elvenni őket.

Szilveszterkor a lányok ólmot öntöttek, a formából jósoltak, hogy ki fogja elvenni őket.

Ha a legény nem szerette a menyasszonyát, akkor a lány a réklije ujjába fakanalat dugott, és ezzel simogatta meg vele észre~~é~~tlenül a legényt, és ettől az olyan szerelmes lett, hogy soha nem hagyta el a menyasszonyát.

Ha egy lány azt akarta, hogy a legény nagyon belészeressen, akkor megetette vele a vakcsirkét - ez használt. /Erre a célra a lány hajszála is jóvolt./

Ha esküvőkor a menyasszony ruhájába tűt szurtak /a haragosai/, akkor egész életükben veszekedni fognak a fiatalok.

A menyasszonynak nem volt szabad megnyalni a fakanalat, mert akkor rossz idő volt az esküvőjén.

Amilyen idő volt a lakodalom napján, azt mondták, olyan lesz az új pár élete.

A múlt század végén és századunk elején falunkban a házasságkötéseknél az első szempont a vagyon volt. Azt tartották, hogy a szegény a szegényhez, gazdag a gazdaghoz menjen. Ha volt egy 8-10 holdas egyes legény, /akinek nem volt testvére/ azért nagyon kaptak még a rangosabb lányok is. Ha volt egy csunya egyes lány, azt a földjéért szívesen elvették a legények. Nem véletlen a mondás: gyere 8 hold elveszlek!

Előfordult az is, hogy egy háznál volt két testvér, egy lány és egy fiú. Akkor a fiú elvett egy olyan lányt, akinek volt férfi testvére, és az pedig feleségül vette az ő lánytestvérét. Ezt az öregek akarták így, mert a keresztházasság által a föld egy tagban maradt. Ha a fiatalok ellenkeztek, az öregek azt mondták nekik, hogy majd megszeretitek egymást. Sok rossz házasság, nagyon sok tönkrement élet.

Ma már ez szerencsére nincs így. Bár néhol még ma is számít a vagyon, hogy egyeslány, egyesgyerek-e a házasulandó, de a fő szempont ma már az, hogy szeretik-e egymást a fiatalok.

Remélhetőleg néhány évtized múlva már furcsa fogalom lesz az érdekházasság.

J e g y z e t e k

1./	4.	oldal	Odaigérték neki a leányt.
2./	7.	"	Olyan hívásra pl. "ha gyöttök lesztek, ha hoztok esztek" a meghivottak megharagudtak és nem mentek el a lakziba.
3./	8.	"	Mindkét háznál készítették a lakodalmat.
4./	16.	"	Esküvő után a menyasszonyos házhoz ment a násznép és ott tartották a lakodalmat. Este pedig a vőlegényes háznál folytatták tovább.
5./	16.	"	Ezt az inget sokáig egy kődarab alatt tartották, annak jelképeként, hogy a házasságban az asszony gyakoroljon nyomást a férjére.
6./	18.	"	A nőszülni való legény elmegy a lányos házhoz és megszemléli a ház tályát.
7./	21.	"	A tejet felforralták, tejfeles, lisztes habarást tettek bele, a tetejét "tormás" vagy fokhagymás zsirral öntözték. A mártást főtt marha vagy tyukhus mellé tálalták.
8./	26.	"	Vásáron vettek bábót, ezt megdarálták és beledagasztották a kuglóf tésztaájába. Így készült a bábos kuglóf.
9./	29.	"	Hivatlan vendégek, akik délután a lányos, este a vőlegényes házhoz mentek nézegelődni.
10./	39.	"	A módosabbak tótosan, míg a szegénysorsuak magyarosan lettek hátrakötve. A magyaros kontyot cselédkontynak is hívták, mert az uradalomban lakó cselédek csak ilyet hordtak.
11./	43.	"	A nagymosás üstökben párló sajtárban történt. A ruhák öblítését legtöbbször a közeli patakban végezték, amit a köznyelv úgy hívott "pálót mosni".